

PREROZPRÁVAŤ VERŠE JE AKO ZAHRAŤ BACHA NA PÍLE

Daniela Kapitáňová

Kedysi dávno, veľmi dávno, som objavila poľskú poetku Wisławu Szymborskú a jej báseň „Opravené vydanie“. S malým prehánaním môžem povedať, že odvtedy je súčasťou mojej DNA. Tá báseň, a vlastne, aj samotná poetka. Viem, že prerozprávať verše je ako zahrať Bacha na píle (metafora Wisławy Szymborskej, ako inak), ale zhruba ide o toto: keby ona sama mohla nanovo stvoriť svet, spravila by nasledujúce opravy: ľudia by si rozumeli so zvieratami a rastlinami, čas by skákal, ako by sme chceli, a smrť by bola vždy dôstojná. Koniec spoileru.

Od prvého prečítania tejto básne, teda už niekoľko desaťročí, aj ja vymýšlam svoje vlastné Opravené vydanie sveta, ale veľa inovácií po pani Szymborskej mi nenapadá. Vlastne prišla som len na jedno ďalšie, toto: každý, kto by vedome spôsobil bolesť, musel by ju precítiť sám. S rovnakou intenzitou. Okamžite. Viete si predstaviť, aký by bol svet, keby platilo pravidlo *zrkadlenia bolesti*? Poznali by sme mená ako Hitler, Stalin, Kim Ir Sen? Aký by bol stredovek bez inkvizície a útrpného práva, aké 20. storočie bez Osvienčimu a Gulagov, aké 21. storočie bez terorizmu? Ale nielen tento vysokoúrovňový politický sadizmus, aj ten malý, ten náš, kde by bol, ak by sám seba bolel? Čo by robili profesionálni vymáhači, vydierači, mafiáni, členovia pouličných gangov s bejzbalovými palicami, ak by každý úder precítili sami? Týrali by rodičia deti a deti rodičov? Ako by sa asi zatvárali tí roztomilí tínedžeri, čo vytrhávajú muchám krídla a upalujú psov, ak by zažili tú príšernú bolesť na vlastných telách? A ak prejdeme ešte o rád nižšie, aké by to bolo, ak by si tí z vyšších tried, tí silní a (väčšinou) sprostí, tí, ktorých sa ostatní boja, sami užili šikany? Aký by bol svet bez krutého, urážlivého výsmechu?

Áno, viem, uvedomujem si, že keby sme chceli, keby sme naozaj chceli, aby Všetci ľudia boli bratmi, mohli by sme sa správať už dnes tak, ako keby všetky tie opravy sveta dávno fungovali. Snažiť sa pochopiť, čo hovoria zvieratá a čo šepkajú rastliny, precítiť v mladosti starobu a v starobe mladosť, nezneužívať silu, či aspoň silu toho, že nás je viac, nespôsobovať bolesť, nebyť krutý. Záleží iba na nás.

Mám pocit, že takto nejakou malou mojou glosou skončiť, že

toto by bol ten pekný, správny záver, ten, ktorý by bol ešte pozitívnejší než pani Szymborska. Ale akosi mi moja skepsa nedá. Ak by som mala naozaj tú možnosť, navrhla by som Druhé, opravené vydanie sveta.

A vy?

OPRAVENÉ VYDANIE

Wisława Szymborska

Vymýšľam svet, vydanie druhé,
vydanie druhé, opravené,
idiotom na smiech,
melancholikom na plač,
plešatým na hrebeň,
psom na piatu nohu.

Hľa rozdiel:

Reč Zvierat a Rastlín
kde máš pre každý druh
príslušný slovník,
takže aj prosté dobrý deň,
ktorým sa pozdravíš s rybou,
tebe, rybe a všetkým
upevní život.

tá dávno cítená
realita slov
v improvizácii lesa!
Tá epika sov!
Tie ježie aforizmy,
skladné vtedy,
keď sa nazdávame,
že nič, že iba spí!

Čas (rozdiel druhý)
má právo miešať sa
do všetkého, či je to zlé, či dobré.
A predsa – ten, čo láme hory,
čo oceány presúva a ktorý
aj hviezdám asistuje pri krúžení,
nadarmo sa vše s hnevom obráti
na milencov, veď tí sú príliš objatí
a príliš nahí, s vystrašenou
dušou jak vrabcom na rameni.

Staroba, úškrn života,
je trestom iba pre lumpov.
Všetci sú mladí – aké skvostné!
A utrpenie (rozdiel tretí)
pre telo nie je potupou.
Smrť
prichádza len vo sne.

A bude sa ti snívať
že dýchať vôbec netreba,
že ticho bez dychu
je dobrou hudbou,
si malá iskra
a hasneš do taktu.

Smrť je len taká. Väčšie muky
znamená ruža v stisku ruky
a väčšie cítiš vydesenie,
keď sa jej lupeň dotkne zeme.

Svet je len taký. A len tak
žiť. A mrieť ako motýle.
A všetko ostatné – je ako Bach,
chvíľočku hraný
na píle.